

Виктор Пелевин

Затворникът и
Шестопръстият

1

– Отмести се.

– ?...

– Отмести се, казах. Не ми пречи да гледам.

– А ти какво гледаш?

– Какъв идиот, Господи... Е, слънцето.

Шестопръстият вдигна поглед от черната повърхност на почвата, посипана с ядене, стърготини и ситен торф, и примижавайки, се втренчи нагоре.

– Да... Живеем, живеем – а защо? Тайна на вековете. И няма някой е постигнал тънката нишковидна същност на светилата?

Непознатият обърна глава и го погледна с гнусливо любопитство.

– Аз съм Шестопръстият, – представи се Шестопръстият.

– Аз съм Затворникът – отвърна непознатият. – Значи при вас така говорят в социума? За тънката нишковидна същност?

– Вече не е при нас – отговори Шестопръстият и изведнъж подсвирна. – Я гледай какво става!

– Къде? – подозрително попита Затворникът.

– Там, гледай! Появи се още едно!

– Е, и какво?

– В центъра на света никога не става така. Наведнъж три светила.

Затворникът снизходително изсумтя.

– Аз по едно време видях наведнъж единайсет. Едно в зенита и по пет във всеки епицикъл. Наистина, това не беше тук.

– А къде?

Затворникът премълча. Той се обърна, отиде настрана, откърти с крак от земята парче храна и започна да яде. Духаше слаб топъл вятър, двете слънца се отразяваха в сивозелените плоскости на далечния хоризонт, и в тази картина имаше толкова покой и печал, че замислилият се Затворник, забелязвайки отново пред себе си Шестопръстия, чак трепна.

– Пак ти. Е, какво искаш от мен?

– Нищо. Ще ми се да поговорим.

– Че ти не си умен, предполагам – отговори Затворникът. – Да беше отишъл по-добре в социума. А ти чак къде си се забил. Наистина, тръгвай...

Той махна с ръка по посока на тясната мръсножълта ивичка, която

леко се извиваше и потръпваше – не беше за вярване, че така изглежда оттук огромната шумяща тълпа.

– Бих се върнал – каза Шестопръстият, – само че те ме прогониха.

– А? Защо? Политика?

Шестопръстият кимна и почеса единия си крак с другия. Затворникът погледна към краката му и поклати глава.

– Истински ли са?

– Че как иначе. Те така и ми казаха – сега, така да се каже, приближава най-решителният етап, а ти – по шест пръста на краката... Намерил си, казват, време...

– Какъв е пък този „решителен етап“?

– Не знам. Всички гледат ей тъй сериозно, особено Двайсетте Най-близки, и повече нищо не може да разбереш. Бягат, викат.

– А – каза Затворникът, – ясно. Навярно той с всеки час става все по- отчетлив и по- отчетлив? А контурите му все по-зрими?

– Точно така – учуди се Шестопръстият. – А ти откъде знаеш?

– Че аз вече пет броя съм видял от тези решителни етапи. Само че те се наричат различно.

– Хайде де – каза Шестопръстият. – Нали той настъпва за първи път.

– Как ли пък не. Дори би било интересно да се види как ще настъпи за втори път. Но ние говорим за различни неща.

Затворникът тихо се изсмя, направи няколко крачки по посока на далечния социум, обърна се със задник към него и започна силно да драска с крака така, че зад гърба му скоро увисна цял облак, състоящ се от остатъци от храна, стърготини и прах. При това той се оглеждаше, махаше с ръце и мърмореше нещо.

– Ти какво? – с известна уплаха попита Шестопръстият, когато Затворникът, дишайки тежко, се върна.

– Това е жест – отвърна Затворникът. – Форма на изкуството. Четеш стихотворение и извършваш съответното му действие.

– А ти какво стихотворение прочете сега?

– Ето това – каза Затворникът.

Понякога тъгувам,
гледайки онези, които напуснах.
Понякога се смея,
и тогава между нас
се издига жълта мъгла.

– Че какво стихотворение е това – каза Шестопръстият. – Аз, слава Богу, знам всички стихове. Е, не наизуст, разбира се, но всичките двадесет и пет съм ги чувал. Такова няма, сигурен съм.

Затворникът го погледна с недоумение, но после очевидно разбра.

– А ти поне едно помниш ли? – попита той. – Кажй някое.

– Ей сега. Близнаци... Близнаци... Е, накратко, ние там говорим едно, а подразбираме друго. А после пак говорим едно, а подразбираме друго, но сякаш наопаки. Получава се много красиво. В края на краищата вдигаме очи към стената, а там...

– Достатъчно – каза Затворникът.

Настъпи мълчание.

– Слушай, а теб също ли са те прогонили? – наруши го Шестопръстият.

– Не. Аз ги прогоних всичките.

– Нима става и така?

– Всичко става – каза Затворникът, погледна един от небесните обекти и добави с тон на преход от празни приказки към сериозен разговор: – Скоро ще се стъмни.

– Остави, – каза Шестопръстият, – никой не знае кога се стъмва.

– Аз пък зная. Ако искаш да спиш спокойно – прави като мен. – И Затворникът се зае да загребва купчини от търкалящия се под краката му боклук, стърготини и късчета торф. Постепенно се оформи заграждаща неголямо пространство стена, достатъчно висока, с неговия ръст. Затворникът се отдалечи от завършеното съоръжение, погледна го с любов и каза: – Ето. Аз го наричам убежище на душата.

– Защо? – попита Шестопръстият.

– Така. Звучи красиво. Ти ще строиш ли за себе си?

Шестопръстият почна да рие. Не се получаваше нищо – стената се срутваше. Наистина той не се и старееше особено, тъй като ни най-малко не повярва на Затворника относно настъпването на тъмнината, – и когато небесните огньове трепнаха и започнаха бавно да гаснат, а откъм социума се понесе приличаща на шум на вятър в слама всенародна въздишка на ужас, в сърцето му възникнаха едновременно две силни чувства: обикновен страх от настъпващата тъмнина и непознатото дотогава преклонение пред някого, който знае за света повече от него.

– Така да бъде – каза Затворникът, – скачай вътре. Аз ще си построя ново.

– Аз не умея да скачам – тихо отвърна Шестопръстият.

– Тогава привет – каза Затворникът и изведнъж се отгласна с

всички сили от земята, издигна се нагоре и изчезна зад стената, след което цялото съоръжение се срути върху него, покривайки го с равномерен слой стърготини и торф. Образувалото се хълмче известно време помръдваше, после в стената му се появи малко отверстие – Шестопръстият успя да види зад него блестящото око на Затворника – и настъпи окончателна тъмнина.

Разбира се, откакто се помнеше, Шестопръстият знаеше всичко необходимо за нощта. „Това е естествен процес“ – казваха едни. „По-добре да мислим за полезни неща“ – смятаха други, и те бяха мнозинство. Изобщо имаше много оттенъци на мненията, но с всички се случваше едно и също: когато без всякакви видими причини светлината угасваше, след кратка и безнадеждна борба с треската на страха всички изпадаха във вцепенение, а като дойдеха на себе си (когато светилата отново се запалваха), помнеха много малко. Същото ставаше и с Шестопръстия, докато живееше в социума, а сега – навярно понеже страхът от настъпилата тъмнина се наложи върху равния му по сила страх от самотата и следователно се удвои – той не изпадна в обичайната спасителна кома. Ето вече стихна далечният народен стон, а той още седеше наежен до хълмчето и тихо плачеше. Наоколо не се виждаше нищо и когато в тъмнината се раздаде гласът на Затворника, Шестопръстият от уплаха едва не се насра.

– Слушай, престани – каза Затворникът, – пречиш ми да спя.

– Не мога – тихо се обади Шестопръстият. – Това е от сърцето. Хайде да си поговорим, а?

– За какво? – попита Затворникът.

– За каквото искаш, само че по-дълго.

– Давай за природата на страха!

– Ох, не! – изпищя Шестопръстият.

– Тихо там! – просъска Затворникът. – Сега всички плъхове ще се съберат.

– Какви плъхове? – изстивайки, попита Шестопръстият.

– Те са същества на нощта. Макар че, всъщност, и на деня също.

– Не ми провървя в живота – прошепна Шестопръстият. – Ако пръстите ми бяха колкото трябва, сега щях да спя заедно с всички. Господи, какъв страх... Плъхове...

– Слушай – започна Затворникът, – само това повтаряш – Господи, Господи... При вас какво, в Бога ли вярват?

– Дявол го знае. Има нещо такова, това е ясно. А какво – никой не знае. Ето например, защо става тъмно? Макар че, разбира се, това може

да се обясни и с естествени причини. А ако мислиш за Бога, нищо няма да постигнеш в живота...

– А интересно, какво може да постигнеш в живота? – попита Затворникът.

– Как какво? Защо задаваш глупави въпроси, сякаш сам не знаеш. Всеки както може се натиска към хранилката. Закон на живота.

– Ясно. А защо тогава е всичко това?

– Кое „това“?

– Е, вселената, небето, земята, светилата – въобще всичко.

– Как защо? Така е устроен светът.

– А как е устроен той? – с интерес попита Затворникът.

– Така е устроен. Движим се в пространството и във времето. Съгласно законите на живота.

– А накъде?

– Откъде да знам. Тайна на вековете. Знаеш ли, от теб мога да се побъркам.

– А аз от теб мога да се побъркам. За каквото и да заговоря, при теб всичко е или закон на живота, или тайна на вековете.

– Ако не ти харесва, не говори – обидено каза Шестопръстият.

– Че аз нямаше и да почвам. Нали тъкмо теб те беше страх да мълчиш в тъмното.

Шестопръстият някак съвършено бе забравил за това. Като се вслуша в усещанията си, той изведнъж забеляза, че не изпитва никакъв страх. Това го изплаши до такава степен, че той скочи на крака и се втурна слепешком нанякъде, докато с пълна скорост не се блъсна с глава в невидимата в тъмнината Стена на Света.

Отдалеч се чу скърцащият смях на Затворника, и Шестопръстият, внимателно местейки крака, тръгна срещу този единствен във всеобщата тъмнина и безмълвие звук. Когато се добра до хълмчето, под което седеше Затворникът, той мълчешком легна до него и като се стареше да не обръща внимание на студа, се опита да заспи. Дори не забеляза момента, когато това му се удаде.

2

– Днес с теб ще преминам зад Стената на Света, разбра ли? – каза Затворникът.

Тъкмо тогава Шестопръстият дотичваше до убежището за душата. Самата постройка се получаваше вече почти като тази на Затворника, но скокът му се удаваше само след дълга засилка, и сега той тренираше. Смисълът на казаното дойде до него именно тогава, когато трябваше да скочи, и в резултат той се вряза в мекото съоръжение така, че торфът и стърготините, вместо да покрият цялото тяло с равен мек слой, се превърнаха в натрупана над главата му купчина, а краката му загубиха опора и безсилно увиснаха в пространството. Затворникът му помогна да се измъкне и повтори:

– Днес ще се отправим зад Стената на Света.

През последните дни Шестопръстият се наслуша от него на такива неща, че в душата му през цялото време нещо поскърцваше и трещеше, а предишният живот в социума му изглеждаше като трогателна фантазия (а може би лош кошмар – още не бе решил точно), но това вече бе прекалено.

Затворникът между другото продължаваше:

– Решителният етап настъпва след всеки седемдесет затъмнения. А вчера беше шейсет и деветото. Числата управляват света.

И той показва дългата верига от сламчици, стърчащи от почвата до самата Стена на Света.

– Че как можем да се изкатерим зад Стената на Света, щом тя е Стена на Света? Нали самото название... Зад нея нали няма нищо...

Шестопръстият бе така зашеметен, че дори не обърна внимание на тъмните мистични обяснения на Затворника, които иначе обезателно сяха да му развалят настроението.

– Какво като няма нищо – отговори Затворникът. – Това трябва само да ни радва.

– А какво ще правим там?

– Ще живеем.

– Че какво не ни харесва тук?

– Това, глупако, че „тук“ скоро няма да го има.

– А какво ще има?

– Ако останеш, ще разбереш. Нищо няма да има.

Шестопръстият усети, че напълно е загубил увереност в ставащото.

– Защо през цялото време ме плашиш?

– Стига си хленчил – промърмори Затворникът, вглеждайки се загрижено в някаква точка на небето. – Зад Стената на Света никак не е лошо. Според мен там ще ни е много по-добре, отколкото тук.

Той се приближи до останките на построеното от Шестопръстия убежище за душата и започна да ги разхвърля настрани с крака.

– Защо? – попита Шестопръстият.

– Преди да напуснем който и да било свят, трябва да обобщим опита от своето пребиваване там, а след това да унищожим всичките си следи. Това е традиция.

– А кой я е измислил?

– Каква е разликата. Е, аз. Ето така...

Затворникът огледа резултата от труда си – на мястото на разрушената постройка сега стоеше идеално равно място, с нищо неотличаващо се от повърхността на останалата пустиня.

– Това е – каза той, – унищожих следите. Сега трябва да обобщим опита. Твой ред е. Качвай се на тази буца и разказвай.

Шестопръстият почувства, че са го измамили, оставяйки му най-тежката и главно най-непонятната част на работата. Но след случая със затъмнението той реши да слуша Затворника. Като сви рамене и се огледа – не се ли скита тук някой от социума – той се качи на буцата.

– Какво да разказвам?

– Всичко, което знаеш за света.

– Дълго ще седим тука, – подсвирна Шестопръстият.

– Не мисля – сухо отговори Затворникът.

– Значи така. Нашият свят... Ех че идиотски ритуал имаш...

– Не се отвличай.

– Нашият свят представлява правилен осмоъгълник, движещ се равномерно и праволинейно в пространството. Тук ние се готвим за решителния етап, венеца на нашия щастлив живот. Това, във всеки случай, е официалната формулировка. По периметъра на света преминава тъй наречената Стена на Света, обективно възникнала в резултат от действието на законите на живота. В центъра на света се намира двуетажна хранилка-поилка, около която отдавна съществува нашата цивилизация. Положението на всеки член на социума относно хранилката-поилка се определя от неговата обществена значимост и заслуги...

– Това не го бях чувал по-рано – прекъсна го Затворникът. – Какви са тези заслуги? И обществена значимост?

– Е... Как да кажа... Това е когато някой попадне до самата хранилка- поилка.

– А кой попада до нея?

– Нали ти казвам: тези, които имат повече заслуги. Или обществена значимост. Аз например преди имах някакви заслуги, а сега – съвсем никакви. Ти какво, народния модел на вселената не го ли знаеш?

– Не го знам – каза Затворникът.

– Какво?... А как тогава си се готвил за решителния етап?

– После ще ти разкажа. Давай нататък.

– Това е почти всичко. Имаше там още нещо... След областта на социума се намира великата пустиня, а тя свършва със Стената на Света. Около нея се подслоняват отцепници като нас.

– Ясно. А вие самите откъде сте се взели?

– Е, ти прекаляваш... Това дори и Двайсетте Най-близки не могат да ти кажат. Тайна на вековете.

– Е, добре. А какво е това тайна на вековете?

– Закон на живота – отговори Шестопръстият, старейки се да говори меко. Нещо в интонацията на Затворника не му харесваше.

– Добре. А какво е това закон на живота?

– Тайна на вековете.

– Тайна на вековете? – повтори Затворникът със странно тънък глас и бавно започна да се приближава по дъга към Шестопръстия.

– Ей, ти какво? Стига! – изплаши се Шестопръстият. – Това е твой ритуал!

Но Затворникът вече сам се бе взел в ръце.

– Добре – каза той, – всичко е ясно. Слизай.

Шестопръстият слезе от буцата и Затворникът със сериозен и съсредоточен вид зае неговото място. Известно време той мълча, сякаш се отслушваше за нещо, а след това вдигна глава и заговори.

– Аз дойдох тук от друг свят – каза той, – в дните, когато ти си бил още съвсем малък. А в онзи, другия свят, дойдох от трети, и тъй нататък. Бил съм в общо пет свята. Те са същите като този и практически не се отличават с нищо един от друг. А вселената, в която се намираме, представлява огромно затворено пространство. На езика на боговете тя се нарича „Бройлерен птицекомбинат «Луначарски»“, но какво означава това не е известно.

– Ти знаеш езика на боговете? – попита изумен Шестопръстият.

– Малко. Не ме прекъсвай. Във вселената има общо седемдесет свята. В един от тях сега се намираме ние. Тези светове са прикрепени към

безмерна черна лента, която бавно се движи в кръг. А над нея, на повърхността на небето, се намират стотици еднакви светила. Така че не те плават над нас, а ние плаваме под тях. Опитай се да си го представиш.

Шестопръстият затвори очи. На лицето му се изписа напрежение.

– Не, не мога – каза накрая той.

– Добре, – каза Затворникът, – слушай нататък. Всичките седемдесет свята, които са във вселената, се наричат Верига на Световите. Във всеки случай спокойно могат да се нарекат така. Във всеки от тях има живот, но той не съществува там постоянно, а циклично възниква и изчезва. Решителният етап протича в центъра на вселената, през който минават поред всички светове. На езика на боговете той се нарича Цех номер едно. Нашият свят се намира точно в неговото преддверие. Когато завърши решителният етап и обновеният свят излезе от другата страна на Цех номер едно, всичко започва отначало. Възниква живот, преминава цикъла и след определения срок отново попада в Цех номер едно.

– Откъде знаеш всичко това? – с тих глас попита Шестопръстият.

– Много съм пътешествал – каза Затворникът – и зрънце по зрънце събирах тайни знания. В един свят е известно едно, а в друг – друго.

– Може би знаеш откъде сме се взели ние?

– Знам. А какво казват за това във вашия свят?

– Че това е обективна даденост. Закон на живота.

– Ясно. Ти питаш за една от най-великите тайни на мирозданието, и аз дори не знам дали мога да ти я доверя. Но тъй като освен с теб няма с кой друг да я споделя, ще ти я кажа. Ние се появяваме на света от бели кълба. Всъщност те не са точно кълба, а са леко издължени и единият им край е по-тесен от другия, но сега това не е важно.

– Кълба. Бели кълба, – повтори Шестопръстият и както стоеше, падна на земята. Товарът на узнатото сякаш се стовари върху него с физическа тежест, и за секунда му се стори, че ще умре. Затворникът скочи до него и с всички сили го разтресе. Постепенно яснотата на съзнанието се върна у Шестопръстия.

– Какво ти става? – изплашено попита Затворникът.

– Ох, спомни си. Точно така. По-рано бяхме бели кълба и лежахме на дълги полици. На това място беше много топло и влажно. А после почнахме да чупим отвътре тези кълба и... Някъде отдолу се приближи нашият свят, а след това бяхме вече в него... Но защо никой не помни това?

– Има светове, където го помнят – каза Затворникът. – Петата и шестата перинатални матрици. Не толкова дълбоко, и освен това само

част от истината. Но все едно – онези, които помнят това, ги крият по-надалеч, за да не пречат на подготовката за решителния етап или както се нарича там. Навсякъде различно. При нас например се наричаше завършване на строителството, макар че никой нищо не строеше.

Явно споменът за неговия свят хвърли Затворника в печал. Той замълча.

– Слушай – попита след известно време Шестопръстият, – а откъде се вземат тези бели кълба?

Затворникът го погледна одобрително.

– На мен ми потрябва къде-къде повече време, за да узрее в душата ми този въпрос – каза той. – Но тук всичко е много по-сложно. В една древна легенда се казва, че тези яйца се появяват от нас, но това спокойно може да е и метафора...

– От нас? Не разбирам. Къде си чул това?

– Сам го съчиних. Нима тук можеш да чуеш нещо такова? – каза Затворникът с неочаквана мъка в гласа.

– Нали каза, че това е древна легенда.

– Правилно. Просто я съчиних като древна легенда.

– Как така? Защо?

– Разбираш ли, един древен мъдрец, може да се каже – пророк (този път Шестопръстият се досети за кого става дума), е казал, че не е толкова важно какво точно е казано, колкото от кого то е казано. Част от смисъла на онова, което исках да изразя, се заключава в това, че моите думи са представени като древна легенда. Впрочем ти едва ли ще разбереш...

Затворникът погледна към небето и се прекъсна:

– Време е. Трябва да вървим.

– Къде?

– В социума.

Шестопръстият ококори очи.

– Че нали щяхме да се прехвърляме през Стената на Света. За какво ни е социумът?

– Искаш ли да знаеш какво е това социум? – попита Затворникът. – Това е именно приспособление за прехвърляне през Стената на Света.

3

Независимо от пълното отсъствие в пустинята на предмети, зад които можеше да се скрие, Шестопръстият кой знае защо вървеше прокрадвайки се, и колкото повече се приближаваше до социума, толкова по-престъпна ставаше походката му. Постепенно огромната тълпа, неподбаваша отдалеч исполинско мърдащо същество, се разпадна на отделни тела, и дори можеха да се разгледат учудените гримаси на онези, които забелязаха приближаващите се.

– Най-важното – шепнешком повтаряше Затворникът последната инструкция, – дръж се по-нагло. Но не прекалено нагло. Непременно трябва да ги ядосаме – но не до такава степен, че да ни разкъсат на парчета. Накратко, през цялото време гледай какво правя аз.

– Шестопръстият се довлече! – весело извика някой отпред. – Здравей, гадино! Ей, Шестопръсти, кой е този с тебе?

Този безсмислен вик неочаквано – и съвършено неясно защо – предизвика у Шестопръстия цяла вълна от носталгични спомени за детството. Затворникът, който вървеше малко по-назад, сякаш почувства това и побутна Шестопръстия по гърба.

На самата граница на социума не беше гъсто – тук живееха предимно сакати и съзрцатели, не обичащи теснотата, – и не бе трудно да ги заобикалят. Но колкото по-далеч отиваха, толкова по-плътна ставаше тълпата, и много скоро Затворникът и Шестопръстият се озоваха в непоносима теснота. Все още можеха да се движат напред, но само ругаейки се със стоящите около тях. А когато над главите на онези, които бяха отпред, се показа леко тресящият се покрив на хранилката-поилка, вече не можеше да направят нито крачка напред.

– Винаги съм се чудел – тихо каза на Шестопръстия Затворникът, – колко мъдро е устроено всичко тук. Тези, които стоят близо до хранилката-поилка, са щастливи главно защото през цялото време помнят за желаещите да попаднат на тяхното място. А онези, които цял живот чакат между стоящите отпред да се появи празнина, са щастливи, защото имат на какво да се надяват в живота. И това, значи, е хармония и единство.

– Какво, не ти ли харесва? – попита отстрани нечий глас.

– Не, не ми харесва – отвърна Затворникът.

– И какво конкретно не ти харесва?

– Ами всичко.

И Затворникът с широк жест посочи тълпата наоколо, величественния купол на хранилката-поилка, трептящите жълти огньове на небето и далечната, едва видима отгук Стена на Света.

– Ясно. И къде според вас е по-добре?

– Точно в това е трагедията, че никъде! Точно там е работата! – страдалчески извика Затворникът. – Ако някъде беше по-добре, щях ли сега тук да беседвам с вас за живота?

– И вашият другар ли е със същите възгледи? – попита гласът. – Защо той гледа така в земята?

Шестопръстият вдигна очи – дотогава той гледаше в земята под краката си, тъй като това му позволяваше минимално да участва в ставащото, – и видя притежателя на гласа. Той имаше подпухнало охранено лице, и когато говореше, ясно се виждаха всички анатомични подробности на гръкляна му. Шестопръстият веднага разбра, че пред него е един от Двайсетте Най-близки, самата съвест на епохата. Явно, преди тяхното идване той е провеждал тук разяснения, както понякога се практикуваше.

– Вие затова сте такива оклюмали, – неочаквано дружелюбно каза той, – защото не се готвите заедно с всички за решителния етап. Тогава нямаше да имате време за такива мисли. Понякога на самия мен такива неща ми идват в главата, че... И знаете ли, работата ме спасява.

И със същата интонация добави:

– Хванете ги.

През тълпата премина движение, и Затворникът и Шестопръстият незабавно се оказаха обградени от всички страни.

– И какво като ни хванете? – също така дружелюбно каза Затворникът. – Къде ще ни натикате? Няма къде. Е, ще ни прогоните още веднъж. През Стената на Света, както казват, не можете да ни изхвърлите...

Тук на лицето на Затворника се изписа объркване, а дебелоликият вдигна високо вежди – погледите им се срещнаха.

– А това е интересна идея. Такова нещо при нас още не е ставало. Разбира се, има такъв израз, но нали волята на народа е по-силна от пословиците.

Явно тази мисъл го възхити.

– Внимание! Строй се! Сега ще имаме незапланувано мероприятие.

Не измина никак много време от момента, когато дебелоликият изкомандва строя, до момента, когато процесията, в центъра на която водеха Затворника и Шестопръстия, се приближи към Стената на Света.

Процесията беше впечатляваща. В нея пръв вървеше дебелоликият, след него – двама, назначени за старици-майки (никой, включително и дебелоликият, не знаеше какво означава това – просто имаше такава традиция), които през сълзи крещяха обидни думи на Затворника и Шестопръстия, оплаквайки и проклинайки ги едновременно, след тях водеха самите престъпници, а шествието завършваше с тълпа от народните маси.

– И така – каза дебелоликият, когато процесията спря, – дойде страшният миг на възмездието. Аз мисля, братя, че всички ние ще затворим очи, когато тези двама отцепници изчезнат в небитието, не е ли така? И нека това вълнуващо събитие послужи за красив урок на всички нас, народа. Ридайте по-силно, майки!

Стариците-майки паднаха на земята и избухнаха в такъв горчив плач, че много от присъстващите също почнаха да се обръщат и да преглъщат сълзите си; но гърчейки се в опръскания от сълзите прах, майките понякога изведнъж скачаха и с пламнали очи хвърляха към Затворника и Шестопръстия неопровержими ужасни обвинения, след което обезсилено падаха обратно.

– И така – каза след известно време дебелоликият, – разкаяхте ли се? Засрамиха ли ви сълзите на майките?

– Само това оставаше – отговори Затворникът, който загрижено наблюдаваше ту церемонията, ту някои от небесните тела, – а как мислите да ни изхвърлите?

Дебелоликият се замисли. Стариците-майки също замълчаха, след това една от тях се вдигна от праха, отърси се и каза:

– Насип?

– Насипът – каза Затворникът – ще отнеме пет затъмнения. А ние отдавна вече нямаме търпение да скрием нашия разобличен позор в пустотата.

Дебелоликият, лукаво присвивайки очи, погледна Затворника и одобрително кимна.

– Всичко разбират – каза той на някого от своите, – само се преструват. Попитай ги, може сами да предложат нещо?

След няколко минути почти до самия край на Стената на Света се издигаше жива пирамида. Тези, които стояха на върха, мижаха и криеха лица, за да не погледнат, не дай Боже, там, където свършва всичко.

– Нагоре, – изкомандва някой на Затворника и Шестопръстия и те, поддържайки се един друг, тръгнаха по неустойчивата върволица от рамене и гърбове към губещия се във висините край на стената.

Отвисоко се виждаше целия притихнал социум, който внимателно следеше отдалеч събитията, виждаха се някои незабележими преди това детайли на небето и дебелият маркуч, спускащ се към хранилката-поилка от безкрайността – оттук той изглеждаше не така величествен, както от земята. Като подскочи леко, сякаш върху буца, на края на Стената на Света, Затворникът помогна на Шестопръстия да седне до него и извика надолу:

– Ред!

От вика му някой в живата пирамида загуби равновесие, тя няколко пъти се разклати и се сринна – всички изпопадаха надолу, до основата на стената, но никой, слава Богу, не пострада.

Както се бе вкопчил в студената ламарина на стената, Шестопръстият се вглеждаше в мъничките изподрани лица, в сивокафявите пространства на своята родина; гледаше в онзи неин ъгъл, където върху Стената на Света имаше голямо зелено петно и където бе преминало детството му. „Никога повече няма да го видя“ – помисли той и макар още да нямаше особено желание да го вижда някога, все пак гърлото му се сви. Той притисна към страната си малко парченце пръст с прилепнала сламка и мислеше колко бързо и необратимо се изменя всичко в живота му.

– Прощавайте, родни синове! – завикаха отдолу стариците-майки, поклониха се до земята и плачейки, започнаха да хвърлят нагоре тежки парчета торф.

Затворникът се повдигна на пръсти и силно извика:

Винаги знаех,
че ще напусна
този безжалостен свят...

Тук го улучи голямо парче торф, и той, разперил ръце и крака, полетя навън. Шестопръстият за последен път огледа всички останали долу и забеляза, че някой от далечната тълпа прощално му маха – тогава той помахна в отговор. После затвори очи и направи крачка назад.

Няколко секунди той безразборно се въртя в пространството, а после изведнъж силно се удари в нещо твърдо и отвори очи. Лежеше върху черна блестяща повърхност от непознат материал; нагоре се издигаше Стената на Света – точно същата, както изглеждаше от другата страна, а до него, протегнал ръка към стената, стоеше Затворникът. Той довършваше стихотворението си:

Но че ще стане така,
не допусках...

После той се обърна към Шестопръстия и с кратък жест му заповяда да стане на крака.

4

Сега, когато вървяха по гигантската черна лента, Шестопръстият видя, че Затворникът бе казал истината. Наистина светът, който те напуснаха, бавно се движеше заедно с тази лента спрямо другите неподвижни космически обекти, природата на които Шестопръстият не разбираше, а светилата бяха неподвижни – достатъчно бе да слезе от черната лента, и всичко му стана ясно. Сега изоставеният от тях свят бавно се приближаваше към зелената стоманена врата, под която влизаше лентата. Затворникът каза, че точно това е входът на Цех номер едно. Странно, но Шестопръстият изобщо не бе поразен от величието на запълващите вселената обекти – обратно, по-скоро у него се събуди чувство на леко раздразнение. „Това ли е всичко?“ – гнусливо си мислеше той. В далечината се виждаха два свята, подобни на оня, който напуснаха – те също се движеха заедно с черната лента и оттук изглеждаха доста мизерно. Отначало Шестопръстият мислеше, че те със Затворника ще се насочат към друг свят, но на половината път Затворникът изведнъж му заповяда да скочи от неподвижния бордюр на лентата, по който вървяха, надолу, в тъмната бездънна пропаст.

– Там е меко – каза той на Шестопръстия, но онзи отстъпи назад и отрицателно поклати глава. Тогава Затворникът мълчешком скочи надолу и за Шестопръстия не остана нищо друго, освен да го последва.

Този път той едва не се размаза в студената каменна повърхност, съставена от големи кафяви плочи – те се простираха до хоризонта, и всичко това изглеждаше много красиво.

– Какво е това? – попита Шестопръстият.

– Фаянс – отговори с непозната дума Затворникът и смени темата. – Скоро ще започне нощта – каза той, – а ние трябва да стигнем ей до онези места. Ще се наложи да преминем част от пътя на тъмно.

Затворникът изглеждаше сериозно загрижен. Шестопръстият погледна в указаната посока и видя далечни кубични скали с нежножълт цвят (Затворникът каза, че те се наричат „кашони“); те бяха много и между тях се виждаха празни пространства, посипани с планини от светъл талаш – отдалеч всичко това приличаше на пейзаж от щастлив детски сън.

– Да тръгваме – каза Затворникът и бързо закрачи напред.

– Слушай – попита Шестопръстия, който се пързалиеше по фаянса

до него, – а как разбираш кога ще настъпи нощта?

– По часовника – отвърна Затворникът. – Това е едно от небесните тела. Сега той е отлясно и нагоре – ей онзи диск с черните зигзаги.

Шестопръстият погледна твърде познатия, макар и никога да не бе привличал особено вниманието му, детайл на небесния свод.

– Когато част от тези черни линии заемат особено положение, за което ще ти разкажа някога по-късно, светлината изгасва – каза Затворникът. – Това ще се случи ей сега. Брой до десет.

– Едно, две... – започна Шестопръстият и изведнъж стана тъмно.

– Не изоставай от мен – каза Затворникът, – ще се загубиш.

Той можеше и да не казва това – Шестопръстият едва не го настъпваше по петите. Единственият източник на светлина във вселената остана наклоненият жълт лъч, идващ изпод зелената врата на Цех номер едно. Мястото, накъдето се бяха насочили Затворникът и Шестопръстият, се намиреше съвсем близо до тази врата, но според уверенията на Затворника беше най-безопасното.

Видими останаха само далечната жълта ивица под вратата и няколко плочи наоколо. Шестопръстият изпадна в странно състояние. Почна да му се струва, че тъмнината ги притиска със Затворника точно така, както неотдавна ги притискаше тълпата. Отвсякъде извираше опасност, и Шестопръстият я усещаше с цялата си кожа като духащ от всички страни едновременно вятър. Когато страхът му ставаше съвсем непоносим, той вдигаше поглед от фаянсовите плочи към ярката ивичка светлина отпред, и тогава си спомняше социума, който отдалеч изглеждаше точно така. Струваше му се, че вървят в царството на някакви огнени духове, и той вече искаше да каже това на Затворника, когато той изведнъж се спря и вдигна ръка.

– Тихо – каза той, – плъхове. Отлясно.

Нямаше накъде да бягат – наоколо на всички страни се простираше еднакво фаянсово пространство, а ивицата пред тях все още бе прекалено далеч. Затворникът се обърна надясно и зае странна поза, като заповяда на Шестопръстия да се скрие зад гърба му, което той изпълни с удивителна скорост и желание.

Отначало той нищо не забелязваше, а после по-скоро усети, отколкото видя, движението на голямо бързо тяло в тъмнината. То се спря точно на границата на видимост.

– Той чака – тихо каза Затворникът, – как ще постъпим нататък. Ако направим само една крачка, ще се хвърли върху нас.

– Аха, ще се хвърля – каза плъхът, излизайки от тъмнината. – Като

буца зло и ярост. Като истинска рожба на ношта.

– Ух – въздъхна Затворникът. – Едноокият. А вече мислех, че наистина сме загазили. Запознайте се.

Шестопръстият недоверчиво погледна умната конусовидна муцуна с дълги мустаци и две черни блестящи очи.

– Аз съм Едноокият, – каза плъхът и размаха неприлично голата си опашка.

– Шестопръстият – представи се Шестопръстият и попита: – А защо си Едноок, щом и двете ти очи са здрави?

– Защото е отворено третото ми око – каза Едноокият, – а то е едно. В известен смисъл всички, на които е отворено третото око, са еднооки.

– А какво е това... – започна Шестопръстият, но Затворникът не му даде да довърши.

– Не бихме ли могли да стигнем – учтиво предложи той на Едноокия – ето до тези сандъци? Нощният път е скучен, ако нямаш до себе си събеседник.

Шестопръстият много се обиди.

– Да тръгваме – съгласи се Едноокият, обърна се настрани към Шестопръстия (чак сега той разгледа огромното му мускулесто тяло) и забърза до Затворника, на когото се наложи да върви доста бързо, за да не изостава. Шестопръстият подтичваше отзад, поглеждайки лапите на Едноокия и играещите под кожата му мускули, мислеше как можеше да свърши тази среща, ако Едноокият не се бе оказал познат на Затворника, и с всички сили се стараше да не го настъпи по опашката. Ако се съди по това колко бързо тяхната беседа започна да прилича на продължение на някакъв отдавнашен разговор, те бяха стари приятели.

– Свобода? Господи, че какво е това? – питаше Едноокият и се смееше. – Когато ти, смутен и самотен, бягаш из целия комбинат, измъкнал се за десети или кой точно път изпод ножа? Това ли е свободата?

– Ти пак подменяш всичко, – отговаряше Затворникът. – Това е само търсене на свободата. Никога няма да се съглася с тази infernalна картина на света, в която ти вярваш. Навярно тя е дошла от това, че се чувстваш чужд в тази вселена, създадена за нас.

– А плъховете вярват, че тя е създадена за нас. Казвам това не защото съм съгласен с тях. Ти, разбира се, си прав, но не до края и не в най-главното. Казваш, че тази вселена е създадена за вас? Не, тя е създадена заради вас, но не за вас. Разбираш ли?

Затворникът наведе глава и известно време вървя мълчаливо.

– Добре – каза Едноокият. – Искам да се сбогуваме. Наистина

мислех, че ще се появиш малко по-късно, но все пак се срещнахме. Утре заминавам.

– Къде?

– Извън границите на всичко, за което може да се говори. Една от старите дупки ме изведе в празна бетонна тръба, която стига толкова далеч, че дори е трудно да се помисли за това. Аз срещнах там няколко плъха – те казват, че тази тръба отива все по-дълбоко и по-дълбоко и там, далеч надолу, води до друга вселена, където живеят само самци на боговете в еднакви зелени дрехи. Те извършват сложни манипулации около огромни идоли, които стоят в гигантски шахти.

Едноокият се спря.

– Аз съм надясно – каза той. – Значи, такава ядене има там – не мога да ти опиша. А цялата тази вселена може да се събере в една тамошна шахта. Слушай, искаш ли да дойдеш с мен?

– Не – отвърна Затворникът, – нашият път не е надолу.

– Е, какво пък – каза Едноокият, – тогава искам да ти пожелаая успех по твоя път, какъвто и да е той. Нали знаеш колко те уважавам.

– Аз също много те уважавам, Еднооки – каза Затворникът, – и се надявам, че мисълта за теб ще ме поддържа. Желая ти успех.

– Довиждане – каза Едноокият, кимна на Шестопръстия и изчезна в тъмнината също така мигновено, както се появи.

Остатъка от пътя Затворникът и Шестопръстият преминаха в мълчание. Като се добраха до сандъците, те пресякоха няколко планини от талаш и накрая достигнаха целта си. Това бе слабо осветена от светлината изпод вратата на Цех номер едно яма, в която лежеше купчина от меки и дълги парцали. До стената над нея се издигаше огромна ребриста конструкция, за която Затворникът каза, че едно време излъчвала такава топлина, че било трудно дори да се приближи към нея. Очевидно Затворникът бе в лошо настроение. Той се зарови в парцалите, приготвяйки се за нощта, и Шестопръстият реши да не го безпокои с разговори, още повече че също му се спеше. Като се зарови криво-ляво в парцалите, той заспа.

Събуди го далечно скърцане, удар на стомана по дърво и викове, пълни с такава неизразима безнадеждност, че той веднага се хвърли към Затворника.

– Какво е това?

– Твоят свят преминава през решителния етап – отвърна Затворникът.

– ???

– Смъртта е дошла – просто каза Затворникът, обърна се, хвърли върху себе си още парцали и заспа.

5

Като се събуди, Затворникът погледна тресящия се от плач в ъгъла Шестопръсти, изсумтя и започна да се рови в парцалите. Скоро той измъкна оттам десетина еднакви железни предмета, приличащи на парчетата от дебела шестоъгълна тръба.

– Виж – каза той на Шестопръстия.

– Какво е това? – попита той.

– Боговете ги наричат гайки.

Шестопръстият сякаш искаше да попита още нещо, но изведнъж махна с ръка и отново се разрева.

– Какво ти става? – попита Затворникът.

– Всички умряха – хленчеше Шестопръстият, – всички, всички...

– Е, и какво? – каза Затворникът. – Ти също ще умреш. И те уверявам, че ти и те ще бъдете мъртви в течение на едно и също време.

– Все едно ми е жал.

– За кого именно? За старицата-майка ли? Или за оня, от Двайсетте Най- близки?

– Помниш ли как ни хвърляха от стената? – попита Шестопръстият. – На всички бе заповядано да затворят очи. А аз им помахих с ръка, и тогава някой ми помахаша в отговор. И сега си мисля, че той също е умрял... И че заедно с него е умряло и онова, което го е принудило да постъпи така...

– Да – усмихвайки се, каза Затворникът, – това наистина е много печално.

И настъпи тишина, нарушавана само от механичните звуци иззад зелената врата, зад която бе отплувала родината на Шестопръстия.

– Слушай – попита, след като се наплака, Шестопръстият, – а какво става след смъртта?

– Трудно е да се каже – отговори Затворникът. – Имах множество видения по този въпрос, но не знам доколко може да се разчита на тях.

– Разкажи ги, а?

– След смъртта нас по правило ни хвърлят в ада. Аз изброих не по малко от петдесет разновидности на онова, което се случва там. Понякога разсичат мъртвите на части и ги пекат в огромни тигани. Понякога ги пекат цели в желязна стая със стъклена врата, където горят сини пламъци или излъчват топлина нагрети до червено метални стълбове.

Понякога ни варят в гигантски разноцветни тенджери. А понякога, обратно, ни замразяват в парчета лед. Изобщо утешителните неща са малко.

– А кой прави това, а?

– Как кой? Боговете.

– Защо им е това?

– Виждаш ли, ние се явяваме храна за тях.

Шестопръстият потръпна, а след това внимателно погледна трепещите си колене.

– Най-много обичат именно краката – забеляза Затворникът. – Е, и ръцете също. Именно за ръцете исках да поговоря с теб. Вдигни ги.

Шестопръстият изпъна напред ръцете си – тънки, безсилни, те изглеждаха жалко.

– Някога те са ни служили за полет, – каза Затворникът, – но после всичко се изменило.

– А какво е това полет?

– Никой не знае точно какво. Единственото, което е известно, е това, че трябва да си силни ръце. Много по-силни, отколкото твоите или дори моите. Затова искам да те науча на едно упражнение. Вземи две гайки.

Шестопръстият с труд домъкна два тежки предмета до краката на Затворника.

– Ето така. Сега промуши краищата на ръцете си в отворите.

Шестопръстият направи и това.

– А сега вдигай и спускай ръце нагоре-надолу... Ето така.

След минута Шестопръстият се умори до такава степен, че не можеше повече да направи нито едно движение, колкото и да се стараше.

– Това е – каза той, отпусна ръце и гайките паднаха на пода.

– Сега виж какво правя аз – каза Затворникът и надяна на всяка от ръцете си по пет гайки. Няколко минути той държа ръцете си разтворени встрани и изглежда, че изобщо не се умори.

– Е, как е?

– Бива си те – въздъхна Шестопръстият. – А защо ги държиш неподвижно?

– От един момент в това упражнение се появява една трудност. После ще разбереш какво имам предвид – отговори Затворникът.

– А сигурен ли си, че така можеш да се научиш да летиш?

– Не. Не съм сигурен. Обратно, дори подозирам, че това е безполезно занимание.

– А тогава защо ни е нужно? Щом самият ти знаеш, че е

безполезно?

– Как да ти кажа. Защото освен това знам много други неща, и едно от тях е ето какво: ако си се озовал в тъмнина и виждаш макар и най-слаб лъч светлина, трябва да вървиш към него, вместо да разсъждаваш има ли смисъл да правиш това или не. Може би наистина няма смисъл. Но просто да седиш в тъмнината във всички случаи няма смисъл. Разбих ли къде е разликата?

Шестопръстият замълча.

– Ние живеем, докато в нас има надежда – каза Затворникът. – Ако си я загубил, в никакъв случай не позволявай на себе си да се досетиш за това. И тогава нещо може да се промени. Но в никакъв случай не трябва да се надяваш сериозно на това.

Шестопръстият почувства известно раздражение.

– Всичко това е забележително – каза той, – но какво означава на практика?

– На практика за теб означава, че всеки ден ще се занимаваш с тези гайки, докато не започнеш да правиш като мен. А за мен това означава, че ще те наблюдавам така, сякаш твоите успехи са наистина важни за мен.

– Все пак няма ли някакво друго занимание? – попита Шестопръстият.

– Има – отвърна Затворникът. – Можеш да се готвиш за решителния етап. Но в такъв случай ще ти се наложи да правиш това сам.

6

– Слушай, Затворнико, ти всичко знаеш – какво е това любов?
– Интересно къде си чул тази дума? – попита Затворникът.
– Ами когато ме гонеха от социума, някой попита обичам ли какво-то се полага. Аз казах, че не знам.

– Ясно. Знаеш ли, едва ли ще успея да ти обясня. Ето представи си, че си паднал в бъчва с вода и потъваш. Представи ли си?

– Тъхъ.

– А сега си представи, че за секунда си изплувал, видял си светлина, глътнал си въздух и нещо се е докоснало до ръцете ти. И ти си се хванал за него и се държиш. И така, ако смятаме, че цял живот потъваш (а това е вярно), то любовта е това, което ти помага да държиш главата си над водата.

– За любовта към това, което трябва да се обича ли говориш?

– Не е важно. Макар че това, което трябва, можеш да го обичаш и под водата. Както искаш. Каква е разликата за какво си се хванал – стига то да издържи. Най-лошо е, ако това е някой друг – той, виждаш ли, винаги може да отдръпне ръката си. Накратко, любовта е това, заради което всеки се намира там, където се намира. С изключение, разбира се, на мъртвите. Макар че...

– Според мен аз никога нищо не съм обичал – прекъсна го Шестопръстият.

– Не, с теб това също се е случвало. Помниш ли как рева половин ден, мислейки за онзи, който ти е помахал в отговор, когато ни хвърляха от стената? Ето това беше любов. Нали ти не знаеш защо е направил така. Може би е смятал, че се подиграва с теб по-изтънчено от другите. Лично на мен ми се струва, че е било точно така. Значи ти си се държал много глупаво, но напълно правилно. Любовта придава смисъл на това, което правим, макар че всъщност такъв няма.

– Значи любовта ни мами? Тя нещо като сън ли е?

– Не. Любовта е нещо като любов, а сънят си е сън. Всичко, което правиш, го правиш само от любов. Иначе щеше просто да седиш на земята и да виеш от ужас. Или от отвращение.

– Но нали мнозина правят това, което правят, изобщо не от любов.

– Глупости. Те не правят нищо.

– А ти обичаш ли нещо, Затворнико?

– Обичам.

– Какво?

– Не знам. Нещо, което понякога идва при мен. Понякога това е някаква мисъл, понякога гайките, понякога вятърът. Главното е, че аз винаги го разпознавам, както и да се е маскирало, и го посрещам с най-доброто, което имам в себе си.

– С какво?

– С това, че ставам спокоен.

– А през цялото останало време се безпокоиш?

– Не. Аз винаги съм спокоен. Просто това е най-доброто, което имам в себе си, и когато онова, което обичам, идва при мен, аз го посрещам със своето спокойствие.

– А как мислиш, кое е най-доброто в мен?

– В теб? Изглежда, когато мълчиш някъде в ъгъла и не се виждаш никакъв.

– Наистина ли?

– Не знам. Ако говоря сериозно, можеш да разбереш кое е най-доброто в теб, като видиш с какво посрещаш това, което си обикнал. Какво чувстваше, когато мислеше за онзи, който ти помахаш с ръка?

– Печал.

– Ето, значи най-доброто в теб е твоята печал, и ти винаги ще посрещаш с нея това, което обичаш.

Затворникът се огледа и се вслуша в нещо.

– Искаш ли да погледнеш боговете? – неочаквано попита той.

– Само, моля те, не сега – изплашено отвърна Шестопръстият.

– Не се бой. Те са тъпи. Гледай, ето ги там.

По прохода покрай конвейера бързо вървяха две огромни същества – те бяха толкова големи, че главите им се губеха някъде в полумрака под тавана. След тях крачеше още едно подобно същество, само че пониско и по-дебело – то носеше в ръката си съд във формата на пресечен конус, обърнат с тясната си част към земята. Първите две спряха недалеч от мястото, където седяха Затворникът и Шестопръстият, и започнаха да издават ниски боботещи звуци („Говорят“, – досети се Шестопръстият), а третото се приближи до стената, постави съда на пода, натопи в него прът с четина на края и прокара по мръсносивата стена свежа мръсносива линия. Замириша на нещо странно.

– Слушай – едва чуто прошепна Шестопръстият, – ти казваше, че знаеш езика им. Какво си говорят?

– Тези двамата ли? Ей сега. Първият казва: „Ще я изям“. А вторият

казва: „Повече не се приближавай до Дунка“.

– А какво е това „Дунка“?

– Област от света някаква.

– Аха... А първият какво иска да изяде?

– Дунка, естествено – след като помисли, отговори Затворникът.

– Че как ще изяде област от света?

– Нали затова са богове.

– А тази, дебелията, какво говори?

– Тя не говори, а пее. За това, че след смъртта си иска да стане върба. Любимата ми божествена песен, между другото. Някога ще ти я изпея. Жалко само, че не знам какво е върба.

– Нима боговете умират?

– Разбира се. Това е основното им занимание.

Двамата продължиха нататък. „Какво величие!“ – потресен си мислеше Шестопръстият. Тежките крачки на боговете и ниските им гласове стихнаха; настъпи тишина. Вятърът въртеше праха над фаянсовите плочки на пода, и на Шестопръстия му се стори, че той гледа от невъобразимо висока планина към прострялата се долу странна каменна пустиня, над която милиони години става едно и също: носи се вятърът, и с него летят остатъци от нечии животи, изглеждат отдалеч като сламки, хартийки, тресчици или нещо друго. „Някога – мислеше Шестопръстият – някой друг ще гледа оттук надолу и ще си помисли за мен, без да знае, че мисли за мен. Така, както аз сега мисля за някого, който е чувствал същото, каквото и аз, Бог знае кога. Във всеки ден има точка, която го скрепя с миналото и бъдещето. Колко е печален този свят...“

– Но в него има нещо, което оправдава и най-тъжния живот, – каза изведнъж Затворникът.

„Да стана след смъртта върба-а-а“ – протяжно и тихо пееше дебелията богиня до кофата с боята; Шестопръстият, положил глава на лакътя си, усещаше печал, а Затворникът беше напълно спокоен и гледаше в празното пространство сякаш над хиляди невидими глави.

7

За времето, докато Шестопръстият се занимаваше с гайките, цели десет свята преминаха в Цех номер едно. Нещо скърцаше и почукваше зад зелената врата, нещо ставаше там, и само като си помислеше за това, Шестопръстият се покриваше със студена пот и започваше да се тресе – но именно това му придаваше сила. Ръцете му забележимо се удължиха и усилиха – сега те бяха точно такива, както и на Затворника. Но това засега не водеше до нищо. Единственото, което знаеше Затворникът, бе, че полетът се осъществява с помощта на ръцете, а какво точно представлява той не беше ясно. Затворникът смяташе, че това е особен способ за мигновено придвижване в пространството, при който трябва да си представиш мястото, където искаш да попаднеш, а после да дадеш на ръцете мислена команда да пренесат там цялото тяло. Той прекарваше цели дни в съзерцание, опитвайки да се пренесе поне на няколко крачки, но нищо не излизаше.

– Навярно – казваше той на Шестопръстия – ръцете ни още не са достатъчно силни. Трябва да продължаваме.

Веднъж, когато Затворникът и Шестопръстият седяха в купчината парцали между сандъците и се вглеждаха в същността на нещата, се случи крайно неприятно събитие. Наоколо леко притъмня, и когато Шестопръстият отвори очи, пред него се показва огромното небърснато лице на някакъв бог.

– Их, къде се завряли – каза то, а след това огромните мръсни ръце хванаха Затворника и Шестопръстия, измъкнаха ги иззад сандъците, с невероятна скорост ги пренесоха през огромното пространство и ги хвърлиха в един от световите, не особено далеч от Цех номер едно. Отначало Затворникът и Шестопръстият се отнесоха към това спокойно и дори с известна ирония – настаниха се до Стената на Света и започнаха да приготвят убежища за душите си – но богът изведнъж се върна, измъкна Шестопръстия, погледна го внимателно, учудено млясна с устни, а после омота лапичката му с парче лепкава синя лента и го хвърли обратно. След няколко минути дойдоха наведнъж няколко богове – те хванаха Шестопръстия и почнаха да го разглеждат поред, издавайки възгласи на възторг.

– Това не ми харесва – каза Затворникът, когато боговете накрая върнаха Шестопръстия на мястото му и си отидоха, – лоша работа.

– Според мен също – отвърна изплашен Шестопръстият. – Може би ще е по-добре да сваля тази гадост?

И той показа синята лента, намотана около крака му.

– Засега по-добре не я сваляй – каза Затворникът.

Известно време двамата мрачно мълчаха, а после Шестопръстият каза:

– Всичко е заради шестте пръста. Избягаме ли оттук – сега вече ще ни търсят. За сандъците знаят. А може ли да се скрием някъде другаде?

Затворникът помръкна още повече, а после вместо отговор предложи да отидат до тукашния социум, за да се разсеят.

Но се оказа, че от далечната хранилка-поилка към тях вече се движи цяла депутация. Ако се съди по това, че преди да стигнат на двайсет крачки от Затворника и Шестопръстия, идващите към тях паднаха на земята и нататък продължиха да се движат пълзешком, те имаха сериозни намерения. Затворникът заповяда на Шестопръстия да отстъпи назад и отиде да изясни каква е работата. Като се върна, той каза:

– Такова нещо наистина не съм виждал. Прилича на религиозна община. Във всеки случай те са видели как ти общуваш с боговете, и сега те смятат за пророк, а мен – за твой ученик или нещо подобно.

– И какво ще стане сега? Какво искат?

– Викат ни при себе си. Казват, нещо е изправено, нещо е увито и тъй нататък. Нищо не разбрах, но мисля, че си струва да отидем.

– Да вървим – безразлично сви рамене Шестопръстият. Мъчеха го мрачни предчувствия.

По пътя бяха направени няколко натрапчиви опита да понесат Затворника на ръце и с голям труд им се удаде да избегнат това. До Шестопръстия никой не смееше не само да се доближи, но и да вдигне към него поглед, и той вървеше в центъра на голям празен кръг.

След пристигането поставиха Шестопръстия на високо хълмче от слама, а Затворникът остана в основата му и потъна в беседа с тукашните първосвещеници, които бяха около двайсет – те лесно се разпознаваха по подпухналите дебели лица. После той ги благослови и се изкачи на хълмчето при Шестопръстия, на който му бе толкова гадно на душата, че дори не отговори на ритуалния поклон на Затворника, което впрочем за паството изглеждаше напълно естествено.

Изясни се, че всички отдавна чакат идването на месията, тъй като приближаващият се решителен етап, който тук наричаха Великия Съд, вече дълго време вълнуваше народните умове, а първосвещениците до толкова се бяха ояли и измързеливили, че на всички отправени към тях

въпроси отговаряха с кратко кимване по посока на небето. Така че появата на Шестопръстия и ученика му се оказа много навременна.

– Чакат проповед – съобщи Затворникът.

– Надрънкай им нещо – измърмори Шестопръстият. – Аз нали съм глупак над глупаците, сам знаеш.

При думата „глупак“ гласът му затрепери и въобще се виждаше, че още малко и ще заплаче.

– Ще ме изядат тези богове – каза той. – Усещам.

– Е, стига. Успокой се – каза Затворникът, обърна се към тълпата в подножието на хълма и зае молитвена поза: отметна глава нагоре и вдигна ръце. – Ей, вие! – извика той. – Скоро всички ще отидете в ада. Там ще ви опекаат, а най-грешните преди това ще ги маринуват в оцет.

Над социума се понесе въздишка на ужас.

– Аз, по волята на боговете и на техния пратеник, моя господар, искам да ви науча как да се спасите. За това трябва да победите греха. А вие знаете ли какво е това грях?

Отговорът беше мълчание.

– Грехът – това е излишното тегло. Греховна е вашата плът, тъй като именно заради нея ви поразяват боговете. Помислете: кое приближава ре... Великия Съд? Ами именно това, че обраствате с мазнина. Ибо слабите ще се спасят, а дебелите не. Истина ви казвам: никой костелив и блед няма да бъде хвърлен в пламъците, а дебелите и розовите всички ще са там. Ей, Господи! А сега станете и повече не грешете.

Но никой не стана – всички лежаха на земята и мълчаливо гледаха: някои към размахалия ръце Затворник, други в дълбините на небето. Мнозина плачеха. Като че ли речта на Затворника не се хареса само на първосвещениците.

– Защо говориш така – прошепна Шестопръстият, когато Затворникът се отпусна върху сламата, – че те ти вярват.

– А аз какво, лъжа ли? – отвърна Затворникът. – Ако много отслабнат, ще ги оставят на втори цикъл на охранване. А после може и на трети. Бог знае. Дай по-добре да мислим за нашите работи.

8

Затворникът често говореше с народа, обучаваше го как да си придаде по-неапетитен вид, а Шестопръстият през по-голямата част от времето седеше на сламеното си хълмче и размишляваше за природата на полета. Той почти не участваше в беседите с народа и само понякога разсеяно благославяше допълзелите до него миряни. Бившите първосвещеници, които изобщо не смятаха да отслабват, го гледаха с ненавист, но нищо не можеха да направят, защото все нови и нови богове идваха до света, измъкваха Шестопръстия, разглеждаха го и го показваха един на друг. Един път сред тях се оказа дори един съпровождан от голяма свита подпухнал посивял старец, към когото останалите богове се отнасяха с крайно почитание. Старецът го взе в ръка и Шестопръстият злобно се изцвъка право на хладната му трепереща длан, след което беше доста грубо въдворен на мястото си.

А през нощта, когато всички заспиваха, те със Затворника продължаваха отчаяно да тренират ръцете си – колкото по-малко вярваха, че това ще доведе до нещо, толкова по-яроствни ставаха усилията им. Ръцете им израснаха до такава степен, че да се занимават със железата, на които Затворникът разглоби хранилката-поилка (в социума всички постеха и изглеждаха вече почти прозрачни), вече нямаше никаква възможност – достатъчно бе леко да размахат ръце, и краката им се откъсваха от земята и трябваше да прекратят упражнението. Това беше същата тази трудност, за която Затворникът преди време предупреждаваше Шестопръстия, но им се удаде да я заобиколят – Затворникът знаеше как да се укрепват мускулите със статични упражнения и научи Шестопръстия на това. Зелената врата вече се виждаше зад Стената на Света и според пресмятанията на Затворника до Великия Съд оставаха не повече от десет затымнения. Боговете не плашеха особено Шестопръстия – той успя да свикне с тяхното постоянно внимание и го възприемаше с гнуслива покорност. Душевното му състояние се върна в нормата и за да се развлече някак, той започна да излиза със слаборазбираеми тъмни проповеди, които буквално потресоха паството. Веднъж той си спомни разказа на Едноокия за подземната вселена и в порив на вдъхновение описа приготвянето на супа за сто и шейсет демона в зелени одежди с такива най-дребни подробности, че накрая не само се изплаши до побъркване, но и силно уплаши Затворника, който в началото на речта само

сумтеше. Мнозина от паството научиха тази проповед наизуст, и тя получи названието „Откровението на Синята Лентичка“ – такова беше сакралното име на Шестопръстия. След това дори бившите първосвещеници спряха да ядат и по цели часове бягаха около полуразрушената хранилка-поилка, стремяйки се да се избавят от тлъстините.

Понеже и Затворникът, и Шестопръстият ядяха всеки за двама, наложи се Затворникът да съчини специален догмат за непогрешимостта, който бързо пресече различните разговори на ухо.

Но ако Шестопръстият след преживяното сътресение бързо влезе в нормата, то със Затворника започна да става нещо нередно. Сякаш депресията на Шестопръстия се прехвърли върху него, и с всеки час той ставаше все по-затворен.

Веднъж той каза:

– Знаеш ли, ако не излезе нищо, аз ще отида заедно с всички в Цех номер едно.

Шестопръстият понечи да отвори уста, но Затворникът го спря:

– А тъй като навярно нищо няма да излезе, това може да се смята за решено.

Шестопръстият изведнъж разбра: това, което току-що се канеше да каже, бе напълно излишно. Той не можеше да промени чуждото решение, а можеше само да изрази своята привързаност към Затворника – каквото и да кажеше, смисълът би бил именно такъв. По-рано той навярно не би се съдържал от маса ненужно бърборене, но напоследък нещо в него се измени. И в отговор просто кимна с глава, дръпна се настрани и потъна в размишления. Скоро се върна и каза:

– Аз също ще дойда заедно с теб.

– Не – каза Затворникът, – в никакъв случай не трябва да правиш това. Сега знаеш почти всичко, което знам аз. И непременно си длъжен да останеш да живееш и да си намериш ученик. Може би поне той ще се доближи до умението да лети.

– Значи искаш да остана сам? – раздразнено попита Шестопръстият. – С това стадо?

И той посочи паството, проснало се на земята от самото начало на беседата на пророците: еднаквите трепереци изнемощели тела закриваха почти цялото видимо пространство.

– Те не са стадо – каза Затворникът, – те повече приличат на деца.

– На умствено изостанали деца – добави Шестопръстият. – При това с маса вродени пороци.

Затворникът с усмивка погледна краката му.

– Интересно, помниш ли какъв беше самият ти преди нашата среща?

Шестопръстият се замисли и се смути.

– Не – каза накрая той, – не помня. Честна дума, не помня.

– Добре – каза Затворникът, – постъпи както знаеш.

С това разговорът приключи.

Дните, останали до края, летяха бързо. Веднъж сутринта, когато паството все още отваряше очи, Затворникът и Шестопръстият забелязаха, че зелената врата, която до вчера им се струваше толкова далечна, е надвиснала над самата Стена на Света. Те се спогледаха в очите и Затворникът каза:

– Днес ще направим последния си опит. Последен, защото утре вече няма да има кой да го направи. Ръцете ни са израснали така, че не можем дори да ги размахаме във въздуха – краката не ни удържат. Затова сега ще отидем до Стената на Света, за да не ни пречи тази глъчка, а оттам ще се опитаме да се пренесем на купола на хранилката-поилка. Ако не ни се удаде, тогава ще се сбогуваме със света.

– Как се прави това? – по навик попита Шестопръстият.

Затворникът го погледна с учудване.

– Откъде да знам как се прави – каза той.

На паството бе казано, че пророците отиват да общуват с боговете. Скоро Затворникът и Шестопръстият бяха вече до Стената на Света, където седнаха, опирайки гърбове на нея.

– Помни – каза Затворникът, – трябва да си представиш, че вече си там, и тогава...

Шестопръстият затвори очи, съсредоточи цялото си внимание върху ръцете и започна да мисли за гумения маркуч, свързан с покрива на хранилката- поилка. Постепенно той изпадна в транс, и се появи ясното усещане, че този маркуч се намира съвсем близо до него – на една опъната ръка разстояние. По-рано, щом си представеше, че вече е попаднал там, където искаше да долети, Шестопръстият бързаше да отвори очи, и винаги се оказваше, че стои точно където и преди. Но днес той реши да изпробва нещо ново. „Ако бавно събирам ръце – помисли той – така, че маркучът да се окаже между тях, тогава какво?“ Внимателно, стараяйки се да запази постигнатата увереност, че маркучът е съвсем близо, той започна да сближава ръце. И когато те, събирайки се на мястото, където преди това нямаше нищо, се докоснаха до маркуча, той не издържа и с все сила извика:

– Стана! – и отвори очи.

– Тихо, глупако – каза стоящият пред него Затворник, чийто крак той стискаше. – Гледай.

Шестопръстият скочи на крака и се обърна. Вратата на Цех номер едно беше разтворена и нейната рамка бавно плуваше отстрани и отгоре.

– Край – каза Затворникът. – Да се връщаме.

По обратния път не казаха нито дума. Лентата на транспортъора се движеше със същата скорост, с която вървяха Затворникът и Шестопръстият, само че в обратна посока, и затова през целия път входът на Цех номер едно беше там, където се намираха те. А когато стигнаха да почетните си места до хранилката-поилка, входът ги изпревари и заплува нататък.

Затворникът повика при себе си някой от паството.

– Слушай – каза той. – Само по-спокойно! Иди и кажи на останалите, че настъпи Великият Съд. Виждаш ли как потъмня небето?

– А какво да правим сега? – попита онзи с надежда.

– Всички да седнат на земята и да направят ето така – каза Затворникът и закри очи с ръцете си. – Не гледайте, иначе не гарантираме нищо. И стойте тихо.

Отначало все пак се вдигна врява. Но тя бързо утихна – всички седнаха на земята и направиха така, както заповяда Затворникът.

– Е, какво – каза Шестопръстият, – да се сбoguваме със света?

– Давай – отвърна Затворникът, – ти си първи.

Шестопръстият стана, огледа се настрани, въздъхна и седна на мястото си.

– Това ли е? – попита Затворникът.

Шестопръстият кимна.

– Сега съм аз – каза, надигайки се, Затворникът, вдигна глава и закрещя с всички сили: – Свят! Сбогом!

9

– Ух, че се разкудудякал, – каза един гръмовен глас. – Този ли е?

– Не – отвърна друг глас. – До него.

Над Стената на Света се появиха две огромни лица. Това бяха боговете.

– Ей че боклук – съкрушено забеляза първото лице. – Не знам какво да правим с тях. Ами те всички са полумъртви.

Над света се понесе огромна ръка в бял, зацапан с кръв и осеян с прилепнал пух ръкав, и побутна хранилката-поилка.

– Семьон, твоята мамка, къде гледаш? Хранилката им е счупена!

– Здрава беше – отговори един бас. – В началото на месеца проверих всичките. Какво, ще ги колим ли?

– Не, няма. Бягай да включиш конвейера, докарай друг контейнер, а на този утре да си поправил хранилката. Как само не са измрели...

– Добре.

– А този, който има шест пръста – и двете крачета ли ще му отсечеш?

– Давай и двете.

– Аз исках едното за мен.

Затворникът се обърна към Шестопръстия, който внимателно слушаше, но почти нищо не разбираше.

– Слушай – прошепна той, – струва ми се, че те искат...

Но в този момент огромната бяла ръка отново се стрелна в небето и хвана Шестопръстия.

Шестопръстият не разбра какво искаше да му каже Затворникът. Дланта го обхвана, откъсна го от земята, после пред него се мярна огромната гръд със стърчаща от джоба химикалка, яката на ризата и накрая – чифт големи изпъкнали очи, които се втренчиха в него.

– Их, какви криле. Като орел! – каза устата с небивали размери, в която блестяха жълти неравни зъби.

Шестопръстият отдавна бе свикнал да седи в ръцете на боговете. Но сега от дланите, които го държаха, излизаше някаква странна, заплашителна вибрация. От разговора той разбра само, че става дума ту за ръцете му, ту за краката му, а после някъде отдолу долетя лудият вик на Затворника:

– Шестопръсти! Бягай! Клъвни го право в мутрата!

За пръв път откакто се познаваха, в гласа на Затворника звучеше отчаяние. И Шестопръстият се уплаши, уплаши се до такава степен, че всички негови действия придобиха сомнамбулична безпогрешност – с всичка сила той клъвна ококореното срещу него око и веднага започна с невероятна скорост да бие с ръце от двете страни потната муцуна на бога.

Раздаде се рев с такава сила, че Шестопръстият го възприе не като звук, а като налягане върху цялата повърхност на тялото си. Дланите на бога се разтвориха, а в следващия момент Шестопръстият забеляза, че се намира под тавана и без да се опира в нищо, виси във въздуха. Отначало той не разбра в какво се състои работата, но после видя, че по инерция продължава да маха с ръце и именно те го удържат във въздуха. Оттук се виждаше какво представлява Цех номер едно: това беше ограда от двете страни участък от конвейера, до който стоеше дълга маса на червени и кафяви петна, обсипана с пух и пера, и лежах на купчинки прозрачни пакети. Светът, където остана Затворникът, изглеждаше просто като голям правоъгълен контейнер, запълнен с множество мънички тела. Шестопръстият не видя Затворника, но бе сигурен, че той го вижда.

– Ей! – развика се той, летейки в кръг под самия таван, – Затворнико! Ела тук! Махай с ръце колкото можеш по-бързо!

Долу, в контейнера, нещо се раздвижи и бързо нараствайки, почна да се приближава – и ето Затворникът се озова до него. Той направи няколко кръга след Шестопръстия, а после извика:

– Да отидем ето там!

Когато Шестопръстият долетя до квадратното петно с мътен белезникав цвят, пресечено от тесен кръст, Затворникът вече седеше на перваза.

– Стена – каза той, когато Шестопръстият се приземи до него, – светеща стена.

Затворникът бе външно спокоен, но Шестопръстият отлично го познаваше и видя, че той е потресен от случилото се. Същото беше и с Шестопръстия. И изведнъж го осени.

– Слушай – извика той, – ами точно това е полет! Ние летяхме!

Затворникът го гледаше известно време, а после кимна с глава.

– Като че ли да – каза той. – Макар че е прекалено примитивно.

През това време безпорядъчното движение на фигурите долу малко се успокои и се видя, че двама в бели престилки държат третия, който стискаше с ръце лицето си.

– Кучка! Извади ми окото! Кучка! – викаше той.

– Какво означава „кучка“? – попита Шестопръстият.

– Това е способ за обръщане към една от стихииите – отвърна Затворникът. – Иначе думата няма собствен смисъл. Но сега май лошо ни се пише.

– А към коя стихия се обръща той? – попита Шестопръстият.

– Сега ще видим – каза Затворникът.

Докато Затворникът произнасяше тези думи, богът се измъкна от удържащите го ръце, хвърли се към стената, откачи червения балон на пожарогасителя и го метна към седящите на перваза – той направи това толкова бързо, че никой не успя да му попречи, а Затворникът и Шестопръстият едва успяха да излетят в различни посоки.

Разнесе се звън и грохот. Пожарогасителят разби прозореца и изчезна, и в помещението нахлу вълна от свеж въздух – чак тогава се разбра как смърдеше там. Стана невероятно светло.

– Да летим! – извика Затворникът, изгубил изведнъж цялата си невъзможност. – По-живо! Напред!

И като отлетя по-далеч от прозореца, той се засили, събра криле и изчезна в лъча жълта гореща светлина, идващ от дупката в замазания с боя прозорец, откъдето духаше вятър и се носеха нови, непознати звуци.

Засилвайки се, Шестопръстият се понесе в кръг. За последен път долу се мярна осмоъгълния контейнер, залатата с кръв маса и размаханите ръце на боговете – и като събра криле, той със свистене прелетя през дупката.

В първата секунда той ослепа – толкова ярка бе светлината. После очите му свикнаха и съзря отпред и нагоре кръг от жълто-бял огън с такава яркост, че бе невъзможно да гледа към него дори с крайчеца на очите си. Още по-нагоре се виждаше тъмна точка – това беше Затворникът. Той зави, за да може Шестопръстият да го настигне, и скоро те вече летяха един до друг.

Шестопръстият се огледа – далеч долу остана огромното и уродливо сиво здание, което имаше само няколко замазани с блажна боя прозорци. Един от тях беше счупен. Всичко наоколо бе в такива чисти и ярки цветове, че за да не полудее, Шестопръстият се загледа нагоре.

Летенето бе удивително лесно – за него отиваха не повече сили, колкото при ходене. Те се издигаха все по-нагоре и по-нагоре, и скоро всичко отдолу се превърна просто в разноцветни квадратчета и петна.

Шестопръстият обърна глава към Затворника.

– Накъде? – извика той.

– На юг – кратко отвърна Затворникът.

– А какво е това? – попита Шестопръстият.

– Не зная – отговори Затворникът, – но е ето натам.

И той махна с крило по посока на огромния блестящ кръг, напомнящ само по цвят онова, което те някога наричаха светила.

КРАЙ

© Виктор Пелевин
© 1996 Иван Попов, превод от руски

Виктор Пелевин

Източник: Подкрушието

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1823>]